

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Martin Kopa

Doktrína prostoru pro uvážení (*margin of appreciation*)

Autoreferát disertační práce

Olomouc 2013

1. Výzkumný rámec práce

Evropský soud pro lidská práva¹ nedávno slavil 50 let od svého vzniku a před 15 lety se zásadně transformoval do dnešní podoby nejvyššího garanta ochrany lidských práv v zemích Rady Evropy² v souladu s Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod.³ Na konci června 2013 se tento pravděpodobně nejvýznamnější regionální dokument oblasti ochrany lidských práv dočkal schválení Protokolu č. 15, který byl poté otevřen podpisům členských států Rady Evropy.⁴ Zmíněný protokol má do preambule Úmluvy zakotvit doktrínu prostoru pro uvážení (*ang. margin of appreciation, franc. marge d'appréciation*), která je předmětem mé disertační práce.

Tento krok je nejaktuálnějším vyústěním neustálého střetu idejí universalismu lidských práv narážejícího na historické, společenské, kulturní, ekonomické a jiné odlišnosti existující mezi všemi 47 členskými zeměmi Rady Evropy. Jak v jednom ze svých konkurujících stanovisek napsal bývalý maltský soudce Soudu Giovanni Bonello: *„Lidskoprávní soud si nemůže dovolit trpět historickým Alzheimerem. Nemá právo nebrat zřetel na kulturní kontinuum národního vývoje či ignorovat to, co po staletí utvářelo a definovalo profil národa. Žádný nadnárodní soud nesmí vlastními etickými modely nahradit ty kvality, které historie vtisknula do identity národa. Lidskoprávnímu soudu připadá funkce ochrany základních práv, ale nikoliv ignorování toho, že zvyklosti a obyčeje nejsou jen chvilkovými rozmazy. Vyvíjejí se v čase a během historie tuhnou jako kulturní cement. Stávají se definujícími, vše důležité obsahujícími znaky identity pro národy, kmeny, náboženství a jednotlivce.“*⁵

Podobná filozofie stála za zrodem teze, že vnitrostátní demokraticky legitimované orgány jsou v lepší pozici než mezinárodní soudci k poskytnutí náležité ochrany právům

¹ Angl. European Court of Human Rights, franc. Cour Européenne des droits de l'homme; pro bližší informace viz. <<http://www.echr.coe.int/ECHR/>>, dále jen „Soud“.

² Rada Evropy (angl. Council of Europe, franc. Le Conseil de l'Europe) je mezinárodní organizací se sídlem ve Štrasburku sdružující 47 členských států, pro bližší informace viz <<http://www.coe.int/>>.

³ Angl. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, franc. Convention de sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés fondamentales, platná od 3. září 1953, text dostupný na <<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/005.htm>>, coby součást našeho právního řádu vyšla ve Sbírce díky sdělení federálního Ministerstva zahraničních věcí pod č. 209/1992 Sb. a závaznou se stala 18. března 1992, dále jen „Úmluva“.

⁴ Dne 2. října 2013 byl k podpisům otevřen i Protokol č. 16 zakotvující řízení o poradním stanovisku (advisory opinion), jehož obdobu v evropském prostoru známe z řízení o předběžné otázce před Soudním dvorem EU.

⁵ Viz rozsudek velkého senátu ve věci *Lautsi proti Itálii*, č. 30814/06, 18. března 2011, konkurující stanovisko soudce Bonella.

a svobodám zaručeným Úmluvou.⁶ V tom by jim měl být dán určitý prostor pro volnou úvahu. Soud poté jen přezkoumává, zda zásah či opatření, napadené stížností jednotlivce, spadají do rámce této volné úvahy či nikoliv. Jde tedy zejména o hledání vhodné míry volné úvahy členských států při plnění závazků vyplývajících z Úmluvy a sebeomezením (či intenzitou přezkumu) Soudu.⁷ To je s jistou mírou zjednodušení hlavní podstata doktríny, která je předmětem disertační práce.

Doktrína prostoru pro uvážení se dnes v judikatuře Soudu objevuje hned v několika podobách, které představují její jednotlivé koncepty. Aplikace těchto konceptů je odvislá od množství faktorů dopadajících na konkrétní rozhodnutí států při omezování lidských práv. Analýza těchto konceptů a faktorů spolu s analýzou judikatury Soudu a doktrinálních názorů budou tvořit materii této disertační práce.

1.1. Cíle práce, výzkumné otázky a hypotézy, přínos práce

Hlavní cíle práce jsou normativní povahy. Po komplexní analýze doktríny prostoru pro uvážení ze zorných úhlů teorie a praxe, která má spíše deskriptivní a empirickou podobu, tato práce směřuje ke konstrukci určitého algoritmu celé doktríny. Půjde zejména o předložení návrhu, jak by Soud při práci s touto doktrínou měl postupovat.

Konstrukci obecného algoritmu doktríny v obecné části následuje opět zejména normativně zaměřená zvláštní část. V ní se zaměřuji na dva vybrané články Úmluvy, kde má tato doktrína zásadní praktické uplatnění – čl. 8 Úmluvy, zakotvující právo na respekt k soukromému a rodinnému životu, a čl. 14 Úmluvy, zaručující právo nebýt diskriminován při užívání práv a svobod přiznaných Úmluvou. V příslušných pasážích, věnovaných těmto právům, testuji, jak lze v praktické rovině aplikovat teoreticky dovozený algoritmus doktríny prostoru pro uvážení a pokouším se o návrh jeho zvláštní modifikace.

Nutno podotknout, že daná problematika doposud z autorova pohledu není (nejen) v české právní vědě detailně rozebrána a probádána, proto může tato disertační práce posloužit coby incentiv k podrobnější vědecké diskusi o doktríně prostoru pro uvážení.

⁶ Viz rozsudek ve věci *Handyside proti Spojenému království*, č. 5493/72, 7. prosince 1976, § 48-49.

⁷ Viz BARINKA, Roman. Evropská úmluva o lidských právech a doktrína margin of appreciation: teoretické dimenze problému. *Právník*, 2005, č. 10, s. 1073 – 1078.

Kritické výzkumné otázky, na které jsem v rámci této disertační práce hledal odpověď a docílené závěry náležitě vědecky prokázat, zní:

- 1. Jaké faktory ovlivňují šíři prostoru pro uvážení při plnění závazků vyplývajících z Úmluvy? Jaké jsou mezi nimi vztahy a jak řešit případné konflikty těchto faktorů?**
- 2. Na základě jakých kritérií bychom mohli zkonstruovat obecný algoritmus aplikace doktríny prostoru pro uvážení?**
- 3. Na základě jakých kritérií bychom mohli zkonstruovat zvláštní algoritmus aplikace doktríny prostoru pro uvážení na poli čl. 8 Úmluvy a čl. 14 Úmluvy?**

Hledání odpovědí na takto vymezené výzkumné otázky se bude odvíjet od těchto klíčových hypotéz:

- 1) V rámci mechanismu ochrany lidských práv garantovaných Úmluvou se střetává princip partikularismu a universalismu ochrany lidských práv.
- 2) V souladu s ideou universalismu má každý člověk právo na rovný, uniformní, univerzální standard ochrany lidských práv ve všech členských státech Rady Evropy bez rozdílu.⁸
- 3) V souladu s ideou partikularismu nemůže být standard ochrany lidských práv ve všech členských státech Rady Evropy identický, vzhledem k historickým, kulturním a jiným rozdílům mezi nimi. K tomu přistupuje chybějící konsensus v mnohých otázkách ochrany lidských práv a prosazování veřejných zájmů ve světle principu demokratické legitimacy.
- 4) Střet těchto dvou přístupů vede ke dvěma různým následkům:
 - a) sebeomezování Soudu a větší volnost (široký prostor pro uvážení) členských států při ochraně lidských práv na základě Úmluvy
 - b) vyšší intenzita přezkumu ze strany Soudu a menší volnost (úzký prostor pro uvážení) členských států při ochraně lidských práv na základě Úmluvy

⁸ Srov. MUTUA, Makau W. *The Complexity of Universalism in Human Rights*. [online]. SSRN. 10. ledna 2010 [cit. 10. dubna 2010]. Dostupné z <<http://ssrn.com/abstract=1533478>>.

- 5) Princip subsidiarity⁹ zakládající pravomoc Soudu až v momentě, kdy ochrana na vnitrostátní úrovni selže, není úplným řešením daného problému. Došlo tak k vytvoření doktríny prostoru pro uvážení. Ta ovšem doposud nemá vytvořenou metodologii vlastní aplikace.

1.2. Vymezení metod použitých při zpracování práce

Jak bylo uvedeno výše, hlavní cíl této práce je normativní, protože jejím výsledkem bude návrh, jak má Soud postupovat při práci s doktrínou prostoru pro uvážení. Tento normativní cíl se ovšem neobejde bez převážně právně-empirického výzkumu v obecných kapitolách této práce, kterému budou podrobeny desítky judikátů Soudu dopadajících na téma této disertační práce.¹⁰ Judikatura Soudu přitom bude zpracována částečně metodou deskriptivní a zejména kriticky analytickou.

Při zpracovávání této disertační práce budu dále využívat logických vědeckých metod, kdy struktura celé práce bude sledovat metodu konkretizace a výzkum proto bude postupovat od otázek obecných ke konkrétnějším. V průběhu práce nebudou chybět také postupy analytické a syntetické, díky nimž budeme dovozovat obecné závěry o Úmluvě a roli doktríny prostoru pro uvážení. Indukcí a dedukcí poté budeme moci obecné závěry konkrétně aplikovat a z jiných perspektiv nahlížet na vyvstalé problémy.

Kromě judikatury Soudu, která bude hlavním předmětem zkoumání, se výzkum samozřejmě zaměří také na doktrinální práce jak zahraniční, tak české provenience.

1.3. Stručný popis jednotlivých částí práce

Osnova této práce je konstruována v souladu s tématem disertace a základními požadavky na strukturu vědecké práce.¹¹ Práce má část obecnou a část zvláštní. Obecná část se skládá z úvodu a kapitol věnovaných pojmu doktríny prostoru pro

⁹ Srov. čl. 35 odst. 1 Úmluvy.

¹⁰ K tomu Viz např. PUTMAN, William H. *Legal Analysis and Writing*. 3 vyd. Clifton Park: Delmat, 2008. s. 29 a násl.

¹¹ MURRAY, Rowena. *How to Write a Thesis*. 2. vydání. Maidenhead, New York: Open University Press, 2007, s. 123.

uvážení, jejím základním konceptům a dále faktorům dopadajícím na její aplikaci. Zvláštní část představuje aplikaci závěrů dovozených v části obecné ve vybraných oblastech ochrany práva na respekt k soukromému a rodinnému životu (čl. 8 Úmluvy) a práva nebýt diskriminován při užívání práv a svobod přiznaných Úmluvou (čl. 14 Úmluvy).

Po tomto úvodu, který slouží k základnímu vymezení tématu práce, stanovení jejich cílů a výzkumných otázek a představení hypotéz práce a její struktury, následuje kapitola věnovaná definici pojmu doktríny prostoru pro uvážení. V této kapitole jsou zpracovány doktrinální názory a názory judikatorní s cílem vytvoření vlastní definice celé doktríny v jejím závěru. Vyslovuji se také k tvrdé kritice, která je doktríně jako takové adresována. Další kapitola se konkrétněji věnuje jednotlivým konceptům doktríny prostoru pro uvážení, které dovozuje teorie i judikatura. Postupně je proto zanalyzován koncept aplikační a definiční spolu s koncepty široké úvahy, úzké úvahy a „určité“ úvahy. Zabývám se jejich opodstatněním a upozorňuji na některé problémy, které tyto koncepty vyvolávají.

Kriticky důležitou je kapitola čtvrtá, která je věnovaná faktorům dopadajícím na aplikaci doktríny prostoru pro uvážení. Tyto faktory jsou nejprve z příslušných pramenů vyabstrahovány a následně se pokouším o jejich systematizaci či kategorizaci. V návaznosti na ni jsou hledány odpovědi na položené výzkumné otázky a je provedena analýza, jaké mezi těmito faktory existují vztahy a jak řešit jejich případné konflikty. Díky takto dosaženým závěrům výzkumu pak konstruuji obecný algoritmus doktríny prostoru pro uvážení.

Ve zvláštní části jsou pak konkrétně aplikovány závěry dovozené v části předcházející včetně algoritmu doktríny. Nejprve se věnuji jeho aplikaci při ochraně práva na respekt k soukromému a rodinnému životu. Po obecném úvodu k čl. 8 Úmluvy jsem si vzhledem k jeho šíři vybral jen čtyři oblasti ochrany a v jejich rámci kriticky zkoumám, jak Soud pracoval s doktrínou prostoru pro uvážení. Konstruuji následně zvláštní algoritmus doktríny prostoru pro uvážení, který by odpovídal specifikům tohoto Úmluvou zaručeného práva. Stejnou strukturu se stejným cílem má i kapitola věnovaná čl. 14 Úmluvy, kde je zkoumána role doktríny prostoru pro uvážení v oblasti práva nebýt diskriminován při užívání práv a svobod přiznaných Úmluvou.

Disertační práce bje zakončena závěrem, který shrnuje výsledky výzkumu a podává odpovědi na položené výzkumné otázky. Součástí práce je také úplný přehled

citovaných pramenů, s nimiž jsem v průběhu zkoumání doktríny prostoru pro uvážení pracoval.

1.4. Dosavadní zpracování tématu v odborné literatuře

V české a slovenské odborné literatuře se detailně vědecky tématem doktríny prostoru pro uvážení zabýval zejména Roman Barinka v rámci své disertace¹², jejíž části publikoval i v odborné literatuře¹³. Z českých autorů pak v podobném rozsahu na téma doktríny prostoru pro uvážení publikoval už jen Jan Kratochvíl v zahraničním odborném časopise *Netherlands Quarterly of Human Rights*.¹⁴ Tím se stvrzuje, že mezi českými teoretiky není této doktríně věnovaná dostatečná pozornost.

Pouhé zmínky o doktríně prostoru pro uvážení pak objevíme v dnes již klasických knihách Frederica Sudreho,¹⁵ Bohumila Repíka,¹⁶ Evy Hubálkové,¹⁷ Jana Čapka¹⁸ či Jána Sváka,¹⁹ doplněných několika časopiseckými studiemi. V konkrétních souvislostech se této doktríně věnuje i aktuální komentář k Listině základních práv a svobod.²⁰ Ale byl to až komentář k Úmluvě z per Jiřího Kmece, Davida Kosaře, Jana Kratochvíla a Michala Bobka, kde můžeme po dlouhé době studovat detailnější pojednání o doktríně prostoru pro uvážení.²¹

¹² BARINKA, Roman. *Evropská úmluva o lidských právech a doktrína margin of appreciation*. [online], is.muni.cz, 16. srpna 2006 [cit. 10. dubna 2010]. Dostupné z <http://is.muni.cz/th/9687/pravf_d/Evropska_umluva_o_lidskych_pravech_a_doktrina_margin_of_appreciation.pdf>.

¹³ BARINKA: *Evropská úmluva o lidských právech a doktrína margin of appreciation: teoretické dimenze problému*, s. 1073 – 1121; BARINKA, Roman. *Evropská úmluva o lidských právech a doktrína margin of appreciation: případ svobody projevu*. *Právník*, 2007, č. 3, s. 241 – 273.

¹⁴ KRATOCHVÍL, Jan. *The inflation of the Margin of Appreciation by the European Court of Human Rights*. *Netherlands Quarterly of Human Rights*, 2011, č. 3.

¹⁵ SUDRE, Frederic. *Mezinárodní a evropské právo lidských práv*. Brno: Doplněk, 1997. 365 s.

¹⁶ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002. 263 s.; REPÍK, Bohumil. *Lidské práva v soudním konání*. Bratislava: MANZ, 1999. 260 s.

¹⁷ HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika*. Praha: Linde, 2003. 744 s.; HUBÁLKOVÁ, Eva. *Stručná rukojeť českého advokáta k Evropské úmluvě o lidských právech*. Praha: Česká advokátní komora, 2008. 272 s.; HUBÁLKOVÁ, Eva. *Přehled judikatury - Řízení před Evropským soudem pro lidská práva; Formální náležitosti podání*. Praha: Wolters Kluwer, 2010. 160 s.

¹⁸ ČAPEK, Jan. *Evropský soud a Evropská komise pro lidská práva*. Praha: Linde, 1995. 642 s.; ČAPEK, Jan. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, I. část – Úmluva*. Praha: Linde, 2010. 896 s.; ČAPEK, Jan. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, II. část – Protokoly*. Praha: Linde, 2010. 192 s.

¹⁹ SVÁK, Jan. *Ochrana ľudských práv v troch zväzkoch – I. zväzok*. Bratislava: Eurokódex, 2011. 520 s.

²⁰ WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš, POSPÍŠIL, Ivo. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. 931 s.

²¹ KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 90 a násl.

Z toho důvodu je nutné čerpat především v dostupné zahraniční literatuře, sbornících, časopiseckých člancích a databázích. Jako fundamentální základ pro náš výzkum lze brát publikace Yutaky Arai – Takahashiho - *The Margin of Appreciation Doctrine and the Principle of Proportionality in the Jurisprudence of the ECHR*,²² Stevena Greera - *The Margin of Appreciation: Interpretation and Discretion under the European Convention on Human Rights*,²³ Howarda Yourowa - *The Margin of Appreciation Doctrine in the Dynamics of European Human Rights Jurisprudence*²⁴ či nejaktuálnější monografii Andrew Legga – *The Margin of Appreciation in International Human Rights Law*.²⁵

Co se zahraniční komentářové literatury týče, budeme čerpat z děl G. J. H. Van Hoofa a Pietera Van Dijka,²⁶ či D. J. Harrise, Michaela O'Boylea a Colina Warbricka,²⁷ a také kolektivu autorů kolem Clare Ovey.²⁸ Kromě uvedených publikací nám ve výzkumu pomohou mnohé odborné články citované na příslušných místech této disertační práce.

2. Výsledky disertační práce

Cílem této disertační práce bylo teoreticky prozkoumat doktrínu prostoru pro uvážení a najít odpověď na výzkumné otázky položené v úvodu práce. K jejich nalezení jsem musel postupovat metodou konkretizace od obecných otázek k otázkám konkrétnějším. Nejdříve proto bylo třeba definovat pojem doktríny prostoru pro uvážení. Vytvořil jsem vlastní definici, podle které doktrína prostoru pro uvážení představuje *ex post sebeomezení Soudu odůvodněné některým z vnějších faktorů jeho rozhodování, vedoucí k respektu Soudu k úsudku států učiněného v rámci jim přiznané škály volné úvahy, a to zejména v otázkách aplikace Úmluvy na konkrétní fakta*.

²² ARAI – TAKAHASHI, Yutaka. *The Margin of Appreciation Doctrine and the Principle of Principle of Proportionality in the Jurisprudence of the ECHR*. Intersentia: Antwerp – Oxford – New York, 2002. 248 s.

²³ GREER, Steven. *The Margin of Appreciation: Interpretation and Discretion under the European Convention on Human Rights*. Štrasburk: Council of Europe, 2000. 60 s.

²⁴ YOUROW, Howard. *The Margin of Appreciation Doctrine in the Dynamics of European Human Rights Jurisprudence*. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 1996. 206 s.

²⁵ LEGG, Andrew. *The Margin of Appreciation in International Human Rights Law*. Oxford: Oxford University Press, 2012. 232 s.

²⁶ VAN DIJK, Pieter, VAN HOOFF, G.J.H. *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*. 3. vyd. Haag: Kluwer Law International, 1998. 884 s.

²⁷ HARRIS, D. J., O'BOYLE, Michael, WARBRICK, Colin. *Law of the European Convention on Human Rights*. 2. vyd. New York: Oxford University Press, 2009. 914 s.

²⁸ JACOBS, Francis G., WHITE, Robin, OVEY, Clare. *The European Convention on Human Rights*. New York: Oxford University Press, 2010. 644 s.

Mohli jsme identifikovat první vztah této doktríny k některým jiným konceptům „štrasburského“ práva. Obzvláště důležitý je vztah doktríny prostoru pro uvážení k principu proporcionality. Platí teze Yutaky Arai-Takahashiho, že princip proporcionality je „druhou stranou“ doktríny prostoru pro uvážení. Lze říci, že standard proporcionality přímo dopadá na šířku volné úvahy státu: čím je přísnější, tím užší bude prostor pro uvážení a naopak. V praxi má naplnění požadavků proporcionality přímý dopad na dodržení mezí volné úvahy státu, a tím i (ne)porušení Úmluvy. Mohli bychom shrnout, že doktrína prostoru pro uvážení je v jistém smyslu i nástrojem dělby moci v rámci štrasburského mechanismu ochrany lidských práv,²⁹ kde vzájemně korelují rozsah sebeomezení (deference) Soudu a rozsah volné úvahy státu.

O stupeň konkretizace níže jsme zjistili, že doktrína prostoru pro uvážení vystupuje v judikatuře Soudu v několika konceptech. Rozebrali jsme celkově pět jejích podob:

- a) Aplikační koncept
- b) Definiční koncept
- c) Koncept širokého prostoru pro uvážení
- d) Koncept úzkého prostoru pro uvážení
- e) Koncept „určitého“ prostoru pro uvážení

Aplikační koncept jsme nazvali „přirozeným produktem“ rozdělení pravomocí mezi Soudem a vnitrostátními orgány, kde Soud uplatňuje sebeomezení vůči úsudku vnitrostátních orgánů při aplikaci Úmluvy na konkrétní skutkové události, na konkrétní fakta. Pro rozpor s principem universality a jistou praktickou „nedostatečností“ jsme následně odmítli definiční koncept doktríny prostoru pro uvážení, který by měl být zcela nahrazen právě obecným konceptem aplikačním.

Podstatou zbylých tří konceptů je stanovení šířky aplikační volné úvahy a následné zkoumání zachování takto vymezených limitů diskrece. Koncept široké volné úvahy odrážející princip subsidiarity je nejčastěji spojen s testem zjevně chybného rozumného podkladu (*manifestly without reasonable foundation*). Judikatura k čl. 8 Úmluvy jej doplnila o test existence adekvátních a efektivních záruk proti zneužití. V souhrnu tedy jde o to, zda má napadený zásah krytý širokou úvahou substantivní a

²⁹ KOPA, Martin. Doktrína prostoru pro uvážení (margin of appreciation) jako nástroj dělby moci v oblasti ochrany lidských práv. In JIRÁSEK, Jiří (ed.). *Dělba moci a její proměny. Sborník příspěvků sekce ústavního práva přednesených na mezinárodní vědecké konferenci Olomoucké právnické dny 2013*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense (sborník se připravuje).

procedurální podklad. Koncept úzké volné úvahy je pro změnu spojen s vysokým nastavením laťky, k jejímuž zdolání Soud nejčastěji vyžaduje „velmi závažné důvody (*very weighty reasons*)“. Jde současně o rozdělení důkazního břemene ve vztahu k tvrzení a prokazování zachování mezi volné úvahy. V případě úzké úvahy bude toto břemeno na státu a pro změnu v případě úvahy široké bude muset vykročení státu z ní prokazovat stěžovatel. Pro nemožnost tohoto rozdělení rolí a zkoumání zachování mezi volné úvahy vůbec jsme odmítli poslední koncept „určitého“ prostoru pro uvážení.

S tímto teoretickým základem jsme se mohli ve stěžejní kapitole 4 konečně věnovat konkrétnímu hledání odpovědi na výše uvedené výzkumné otázky.

2.1. Výzkumná otázka č. 1

Z judikatury Soudu a doktrinálních prací jsme vyabstrahovali poměrně velký počet nejfrekventovanějších faktorů, které Soud bere v potaz při práci s doktrínou prostoru pro uvážení. Při snahách o systematizaci těchto faktorů jsme se opřeli o myšlenky Andrewa Legga, který doktrínu prostoru pro uvážení definuje jako: „*soudní praxi zvažování argumentů žalovaného státu v daném případě na základě jednoho nebo více ze tří vnějších faktorů: demokratické legitimacy, společné praxe států a odbornosti.*“³⁰ Do rámce těchto tří vnějších faktorů pak řadil vždy několik konkrétnějších faktorů, které vedly buď k aplikaci konceptu široké volné úvahy, nebo konceptu úzké volné úvahy. Vyabstrahované faktory jsme proto kategorizovali na faktory obecné a zvláštní.

Mezi faktory obecné jsme zařadili právě faktory demokratické legitimacy, společné praxe států a faktor odbornosti. Pod každý z těchto obecných faktorů spadá několik faktorů zvláštních, které dále dělíme na faktory rozšiřující, které vedou k aplikaci širokého prostoru pro uvážení, a zužující, které vedou k aplikaci úzkého prostoru pro uvážení. Identifikovali jsme i několik faktorů, které dle okolností mohou vést k širokému i úzkému sebeomezení Soudu.

Výsledek abstrakce faktorů a jejich následné systematizace a kategorizace demonstrativně znázorňuje tabulka, kterou pro přehlednost opakovaně přikládáme i na tomto místě. Jde současně o grafické znázornění odpovědi na první část úvodní výzkumné otázky:

³⁰ Viz LEGG: *The Margin of Appreciation...*, s. 17.

	Demokratická legitimita	Společná praxe států	Odbornost	Nezařaditelné faktory
Rozšiřující faktory	1. výběr vnitrostátní legislativy mezi dvěma v konfliktu stojícími soukromými právy či mezi soukromým a veřejným zájmem 2. povaha sledovaného cíle	1. chybějící právní konsensus 2. konsensus ve prospěch státu 3. deference vůči rozhodnutím jiných mezinárodních orgánů a institucí	1. národní bezpečnost 2. ochrana dětí 3. zdravotnictví 4. vzdělávací potřeby 5. organizace policie a veřejné správy 6. ekonomická oblast 7. morálka a etika	
Zužující faktory	1. demokratická práva (např. účast ve volbách); 2. otázky menšin a zranitelných skupin 3. nedostatečná společenská či parlamentní debata 4. aplikace příliš zevšeobecňujících a nedomyšlených ustanovení domácího práva neodpovídající zamýšlenému účelu 5. jiné otázky vlády práva 6. význam omezovaného práva pro jednotlivce 7. význam omezovaného práva pro společenství: základní hodnoty demokratické společnosti	1. konsensus ve prospěch stěžovatele	1. procedurální otázky 2. přiměřenost délky soudních řízení 3. právní interpretace	

Faktory podle okolností zužující i rozšiřující	1. povaha závazku státu			1. text Úmluvy 2. závažnost zásahu 3. okolnosti případu (nouze vs. normální stav)
---	-------------------------	--	--	---

Druhá část první výzkumné otázky směřuje k hledání vztahů mezi takto vyabstrahovanými faktory a případné řešení situace, kdy se jednotlivé faktory dostávají do konfliktu.

Došli jsme k závěru, že ke skutečným konfliktům nedochází v případě střetnutí se více obecných faktorů stejně jako v případě střetnutí se faktoru obecného a zvláštního. Judikatura ovšem mnohokrát ukázala, že může dojít ke střetu zvláštních faktorů různé povahy. Zejména se stává, že některé zvláštní faktory svědčí široké volné úvaze a jiné úzké volné úvaze. Jak v takovém případě postupovat?

Upozornili jsme, že některá běžná metodologická pravidla (např. výkladový princip *lex specialis* aj.) nemusí v takové situaci postačovat. Jako nejvhodnější řešení jsme pak spolu s názory Davida Kosaře či Aharona Baraka navrhli metodu vzájemného vyvažování v konfliktu stojících zvláštních faktorů za použití některé z doktrinálně známých vážících formulí.³¹ Důležitou roli pak v konkrétním případě hraje i pohled Soudu *ex ante*. Soud by měl totiž zohlednit, jakou zprávu vyše pro budoucí skutkově obdobné případy a jaké dopady by taková zpráva mohla mít.

Při tomto vyvažování by ovšem nemělo docházet k záměně se zkoumáním proporcionality zásahu. Vyvažování nemá za cíl dojít k závěru o tom, zda byla porušena Úmluva, jeho účelem je jen a pouze nalezení vhodné míry prostoru pro uvážení. Příměrem Jana Kratochvíla tedy při vyvažování zkoumáme, jak vysoko je laťka pro přeskok. Při hodnocení proporcionality ovšem směřujeme právě k závěru o tom, zda byla či nebyla porušena Úmluva. Zkoumáme zde, zda stát laťku v dané výšce přeskočil či nikoliv.

³¹ Zvažování empirických, systémových, kontextových a hodnotových argumentů, vážící formule založené na principu *in dubio pro iustitia*, tzv. Alexyho vážící formule či formule Aharona Baraka, který nabádá k vyvažování mezní společenské důležitosti konkurujících si „misek vah“. Formou vážící formule je ostatně i tzv. kvantitativní řešení založené na upřednostnění toho konceptu doktríny prostoru pro uvážení, kterému svědčí většina dotčených faktorů.

2.2. Výzkumná otázka č. 2

Zodpovězení první výzkumné otázky se prakticky promítá i do odpovědi na druhou výzkumnou otázku. Kategorizace faktorů, jejich vztahy a možnosti řešení jsou totiž východiskem pro konstrukci obecného algoritmu doktríny prostoru pro uvážení, který by všechny tyto proměnné reflektoval.

Ve snaze o zmíněnou reflexi výsledků výzkumu ve vztahu k první otázce jsme zkonstruovali čtyřstupňový algoritmus doktríny prostoru pro uvážení, který se skládá z těchto čtyř otázek:

- 1) Je v daném případě důvod pro aplikaci některého ze tří obecných faktorů doktríny prostoru pro uvážení?
- 2) Jaké jsou v daném případě přítomny zvláštní faktory doktríny prostoru pro uvážení?
- 3) Vedou identifikované zvláštní faktory k použití konceptu širokého prostoru pro uvážení nebo konceptu úzkého prostoru pro uvážení?
- 4) Vyкроčil stát z jemu přiznaného prostoru pro uvážení?

V prvním kroku by si Soud měl položit otázku, zda je tu důvod pro aplikaci některého ze tří obecných faktorů doktríny prostoru pro uvážení. Jak se ukázalo u některých judikátů, rozhodování Soudu ubírá na přesvědčivosti, pokud sice obecně vysloví, že v daném případě jsou důvody pro přiznání prostoru pro uvážení, ale dále s touto doktrínou nepracuje buď vůbec, anebo ji aplikuje nedostatečně. První krok algoritmu a následná aplikace všech jeho kroků proto mají zásadní význam. Jedině tak budou zohledněny všechny vlastnosti této doktríny rozebírané v této disertační práci.

Druhý krok algoritmu, který jsme pracovně nazvali „brainstormingem“ zvláštních faktorů, v praxi nedělá velký problém. Pokud k němu Soud přistoupí, v naprosté většině případů s ním pracuje dobře. Někdy dochází k praktickému smísení prvního a druhého kroku, kdy Soud skrze zvláštní faktory (alespoň implicitně) identifikuje i faktory obecné. Pokud ovšem vezmeme hlavní cíl tohoto kritéria algoritmu, kterým je příprava materiálu pro rozhodnutí o tom, jakou šířku volné úvahy použít, nelze takový postup Soudu příliš vytýkat. Jak jsme uvedli výše, jeví se jako vhodné přímo klasifikovat jednotlivé faktory na faktory svědčící široké úvaze a naopak faktory svědčící úvaze úzké. Vyvažování

mezi nimi ve třetím kroku bude o to přehlednější a zjednoduší Soudu rozhodování v rámci tohoto stěžejního kritéria celé doktríny.

Ve třetím kroku bude ve zkratce Soud hledat odpověď na stejnou otázku, jakou jsme si položili v druhé části první výzkumné otázky této disertační práce. Můžeme proto opět odkázat na dané pasáže výše. Zdůrazněme ještě jednou cíl tohoto kritéria algoritmu doktríny prostoru pro uvážení, kterým je stanovení širší volné úvahy, s níž Soud bude pracovat ve čtvrtém kroku algoritmu. Jak ve zvláštní, tak v obecné části této práce jsme mohli pozorovat, že v tomto bodě Soud nejčastěji metodologicky selhává. Vzhledem k jeho důležitosti by proto bylo do budoucna vhodnější, pokud by Soud hledal správnou šířku volné úvahy v konkrétním případě na základě preciznější argumentace. Některé návrhy k tomu, jak vyvažování provádět, jsme uvedli výše. Vždy je totiž třeba mít na paměti, že výsledek třetího kroku má zásadní dopad na to, která ze stran bude mít důkazní břemeno co do dodržení mezí volné úvahy státem a v důsledku i na závěr o (ne)porušení Úmluvy.

Finální čtvrtý krok představuje výsledné zkoumání toho, zda byl rozsah volné úvahy vymezený ve třetím kroku dodržen, resp. zda z něj stát vykročil. K tomu Soud využívá spektrum testů, kde mezi ty nejčastější patří v případě širokého prostoru pro uvážení test „*zjevně chybějícího rozumného podkladu (manifestly without reasonable foundation)*“ či test existence adekvátních a efektivních záruk proti zneužití, které bychom v souhrnu mohli nazvat substantivním a procedurálním podkladem pro napadený zásah. Test „obzvláště závažných důvodů“ (*very weighty reasons*) pak bývá nejčastější metodou zkoumání zachování úzké míry volné úvahy. Zvláštní část práce nám také odhalila, že Soud má tendenci se opírat o vazbu doktríny prostoru pro uvážení na proporcionalitu. Proto pokud shledá, že napadený zásah nebyl proporcionální, dochází i k závěru o vykročení z mezí volné úvahy. Stvrzují se tím slova Deana Spielmanna o důležitosti principu proporcionality pro doktrínu prostoru pro uvážení či Yutaky Arai-Takahashiho o proporcionalitě jako její druhé straně.

Tím se dostáváme k závěrečnému bodu, který bych rád při zodpovídání této výzkumné otázky chtěl zmínit, a to je místo obecného algoritmu v rámci tzv. pětistupňového testu, který Soud při omezování lidských práv aplikuje. I po rozboru ve zvláštní části práce stále setrvávám na názoru, že by algoritmus doktríny prostoru pro uvážení měl být zásadně aplikován v pátém kroku pětistupňového testu, tedy v rámci

testu nezbytnosti v demokratické společnosti. Celý pětistupňový test včetně zakomponovaného algoritmu doktríny prostoru pro uvážení by proto mohl vypadat takto:

1) Spadá daná námitka porušení pod Úmluvou zaručené právo, jehož porušení je namítáno?

2) Pokud je odpověď na předešlou otázku ano, ptáme se dál: Došlo k zásahu do práva, jehož porušení je namítáno?

Pokud ne, musíme ještě zkoumat případné pozitivní závazky státu (viz níže).

Pokud je odpověď ano, zkoumáme dále, zda:

A. Byl zásah v souladu s vnitrostátním právem?

B. Sledoval zásah legitimní cíl?

C. Byl zásah nezbytný v demokratické společnosti, resp. byla splněna podmínka proporcionality?

a) Jsou tu důvody pro aplikaci doktríny prostoru pro uvážení (první krok jejího algoritmu)?

b) Pokud ne, provedeme běžný test proporcionality. Pokud ano, pak se dále ptáme: Jaké jsou v daném případě přítomny zvláštní faktory prostoru pro uvážení (druhý krok algoritmu doktríny prostoru pro uvážení)?

c) Jaká je šířka volné úvahy v daném případě (třetí krok algoritmu doktríny prostoru pro uvážení)?

d) Spadá napadený zásah do takto vymezeného rozsahu volné úvahy státu (čtvrtý krok algoritmu doktríny prostoru pro uvážení)?

α) Pokud je míra volné úvahy široká, je napadený zásah substantivně a procedurálně podložen?

β) Pokud je míra volné úvahy úzká, předložil stát velmi přesvědčivé důvody pro napadený zásah?

Jak jsme si ověřili i ve zvláštní části práce, negativní odpověď na otázky A, B a C ve druhé fázi algoritmu znamenají porušení Úmluvy. Odpovíme-li na otázku pod písmenem a) pozitivně, pak negativní zodpovězení otázek pod písmeny α a β povede k závěru o porušení Úmluvy, v opačném případě uspěje stát.

2.3. Výzkumná otázka č. 3

Předcházející výzkumná otázka byla položena v obecné rovině. Ve zvláštní části jsme ovšem zjistili, že algoritmus doktríny prostoru pro uvážení se může přizpůsobovat ve vztahu k různým ustanovením Úmluvy. Algoritmus uvedený v odpovědi na předcházející otázku by proto měl sloužit hlavně jako základní „kostra“, o níž se Soud může opírat v konkrétních případech na poli konkrétních článků Úmluvy. V těchto oblastech se totiž může celý pětistupňový test včetně algoritmu doktríny prostoru pro uvážení lehce lišit.

Příkladem je v kapitole 5 analyzovaná oblast ochrany práva na respekt k soukromému a rodinnému životu garantovaná čl. 8 Úmluvy. Konkrétně bych rád uvedl tzv. environmentální testy zkoumání porušení Úmluvy, které jsme v příslušné kapitole zkonstruovali. Judikatura Soudu a doktrína nás dovedly k nutnosti odlišování mezi tzv. komisivními případy, kdy stát svým aktivním konáním zasáhl do Úmluvou zaručeného práva, a tzv. omisivními případy, kdy stát naopak nesplnil svůj pozitivní závazek efektivně chránit práva vyplývající z čl. 8 Úmluvy. Oproti obecnému algoritmu doktríny prostoru pro uvážení zde dochází ke dvěma změnám. V obou případech se z existence procedurálních pojištění proti namítanému porušení environmentálních práv (tj. procedurálního podkladu napadeného zásahu) stává zužující zvláštní faktor, který Soud použije při vyvažování v rámci třetího kroku. V této oblasti má tedy tento faktor dopad pouze na stanovení šířky volné úvahy, ale nikoliv na zkoumání jejího dodržení. Za předpokladu splnění úvodních kroků pětistupňového testu by proto v případě tzv. komisivního zásahu mohl postupovat zkoumáním následujících kritérií:

1. Byl zásah v souladu s vnitrostátním právem?
2. Sledoval zásah legitimní cíl?
3. Byl zásah nezbytný v demokratické společnosti, resp. byla splněna podmínka proporcionality?
 - a) Jsou tu důvody pro aplikaci doktríny prostoru pro uvážení (první krok jejího algoritmu)?
 - b) Pokud ne, provedeme běžný test proporcionality. Pokud ano, pak se dále ptáme: Jaké jsou v daném případě přítomny zvláštní faktory prostoru pro uvážení?

- c) Jaká je šířka volné úvahy v daném případě? Při hledání odpovědi na tuto otázku přitom vezmeme v potaz existenci procedurálních pojistek proti namítanému porušení environmentálních práv jako zužující faktor.
- d) Spadá napadený zásah do takto vymezeného rozsahu volné úvahy státu? Pokud ano, je stížnost nepřijatelná pro zjevnou neopodstatněnost nebo je nutno vyslovit neporušení Úmluvy. Pokud za použití testů zachování mezí volné úvahy dojdeme k opačnému závěru, stejně tak musíme vyslovit závěr o porušení čl. 8 Úmluvy.

Environmentální omisivní případy se pak vyznačují ještě jednou změnou, a to zkoumáním minimální úrovně závažnosti zásahu. Poslední krok testu proto nově obsahuje jistý mezistupeň předcházející zkoumání zachování mezí volné úvahy, který zní:

- d) Spadá napadený zásah do vymezeného rozsahu volné úvahy státu?
- α) Dosáhl minimální úrovně závažnosti zásahu (*minimum level of severity*) i s ohledem na soulad s vnitrostátním právem?
 - β) Pokud nikoliv, je stížnost nepřijatelná pro zjevnou neopodstatněnost nebo je nutno vyslovit neporušení Úmluvy. Pokud ano, lze přikročit k použití testů spojených se zvoleným konceptem doktríny prostoru pro uvážení a zkoumat dodržení či nedodržení míry volné úvahy.

Jisté zvláštnosti při práci s doktrínou prostoru pro uvážení vyžaduje i čl. 14 Úmluvy. Jeho „semi-akcesorická“ povaha sama o sobě značí, že v jeho případě nebude Soud postupovat cestou klasického pětistupňového testu. Na to musí reagovat i algoritmus doktríny prostoru pro uvážení. Po rozboru judikatury Soudu a doktrinárních názorů jsme došli k závěru, že by v rámci testu diskriminace mělo dojít k rozdělení algoritmu na část předběžnou skládající se z prvních tří jeho kroků a následnou, kde by byl v předběžné části určený rozměr prostoru pro uvážení aplikován v jednotlivých krocích testu diskriminace. To by odpovídalo skutečnosti, že Soud přiznává státům prostor pro uvážení prakticky ve všech aspektech testu diskriminace. Celý tento test by proto mohl vypadat následovně:

1) Je čl. 14 aplikovatelný?

- a) Došlo k jeho porušení ve spojení s některým jiným ustanovením Úmluvy?
- b) Pokud ne, spadá namítané porušení čl. 14 Úmluvy alespoň do širšího rámce některého z ostatních ustanovení Úmluvy?

2) Je v daném případě aplikovatelná doktrína prostoru pro uvážení? Pokud je aplikovatelná, v jaké šíři?

- a) Je v daném případě důvod pro aplikaci některého ze tří obecných faktorů doktríny prostoru pro uvážení?
- b) Jaké jsou v daném případě přítomny zvláštní faktory doktríny prostoru pro uvážení?
- c) Vedou identifikované zvláštní faktory k použití konceptu širokého prostoru pro uvážení nebo konceptu úzkého prostoru pro uvážení?

3) Došlo k znevýhodňujícímu rozdílnému zacházení na základě jednoho z Úmluvou zapovězených důvodů?

- a) Došlo k znevýhodňujícímu rozdílnému zacházení na základě pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní menšině, majetku nebo rodu?
- b) Pokud ne, došlo k znevýhodňujícímu rozdílnému zacházení na základě relevantního jiného postavení?

4) Pokud je odpověď na některou z otázek ve třetím kroku testu ano, byl stěžovatel ve srovnatelném postavení?

5) Pokud jsme se díky pozitivním odpovědím v předcházejících dvou krocích dostali až k pátému kroku, lze rozdílné zacházení objektivně a rozumně zdůvodnit?

- a) Sledovalo dotčené rozdílné zacházení legitimní cíl?
- b) Byla přijatá opatření ve vztahu k danému cíli přiměřená?
 - α) Pokud jsou tu důvody pro použití doktríny prostoru pro uvážení a tento prostor je široký, je napadané odlišné zacházení substantivně a procedurálně podloženo?
 - β) Pokud jsou tu důvody pro použití doktríny prostoru pro uvážení a tento prostor je úzký, předložil stát obzvláště přesvědčivé a závažné důvody pro napadané odlišné zacházení?

Odpoví-li Soud na některou z otázek pátého kroku testu „ne“, dojde k závěru o porušení čl. 14 Úmluvy. Jednotlivé kroky zvláštních algoritmů doktríny prostoru pro uvážení a jejich zakomponování do příslušných testů zkoumání souladu napadeného zásahu s Úmluvou představují konkrétní odpověď na třetí výzkumnou otázku, kterou jsme si v této práci položili.

V samotném závěru této práce jsme připomenuli slova jednoho z „otců Úmluvy“ Lynna Ungoe-Thomase (bývalý britský soudce a Solicitor General pro Anglii a Wales) z debat o přípravě Úmluvy na půdě Rady Evropy, kde řekl: *„To, čím se zabýváme, není každý případ nespravedlnosti, k níž v určité zemi dojde. Jde o otázku toho, jestli daný stát nepřestává být státem demokratickým.“*³² Jde podle mého o velmi důležitou perspektivu, kterou bychom k doktríně prostoru pro uvážení měli zaujmout. Ungoe-Thomasova myšlenka totiž také patří k hodnotovým východiskům *Handyside* principu, že mezinárodní soudce může v mnohých otázkách jen těžko zaujmout lepší rozhodnutí než soudce (či jiný orgán) vnitrostátní.

Hledání odpovědi na otázku, zda stát zůstává státem demokratickým či konkrétněji, zda ve specifickém případě zachoval meze volné úvahy, které mu Úmluva dává, je nesmírně složité, a proto by mělo podléhat určitým principům a faktorům, určité metodologii. Jejich nalezení bylo cílem této práce a komplexnost či složitost některých algoritmů plně odpovídá závažnosti slov Ungoe-Thomase. Přes jejich obecnost by Soud neměl opomíjet, že jsou to konkrétní případy zásahů do lidských práv za konkrétních okolností vyžadujících zvláštní posouzení, které mu umožňují vytvořit si obrázek o demokratičnosti toho kterého státu. Věřím, že by aplikace algoritmu doktríny prostoru pro uvážení mohla konkrétní okolnosti případu vhodně zohlednit a pracovat s nimi. Nevedla by podle mého názoru k neadekvátnímu zafixování rozhodovací praxe Soudu, které by mu zamezilo ve spravedlivém posuzování konkrétních případů namítaného porušení Úmluvy. Naopak by podle mého názoru posílila vlastnosti doktríny prostoru pro uvážení, které vyzdvihuje Yutaka Arai-Takahashi, totiž schopnost ulehčit sladění střetávajících se politických a morálních hodnot, s nimiž se ztotožňují mnohé

³² Cit. dle GALLAGHER, Paul. The European Convention on Human Rights and The Margin of Appreciation. *UCD Working Papers in Law, Criminology & Socio-Legal Studies*, Research Paper No. 52/2011, s. 3.

různé národní a etnické skupiny, a schopnost jim vštípit morální smysl tolerance „jiných“.³³

3. Prezentace výsledků disertačního výzkumu

Disertačnímu výzkumu napomohly dva výzkumné projekty, které uspěly ve studentské grantové soutěži Interní grantové agentury Univerzity Palackého. V projektu „*Antidiskriminační právo a doktrína margin of appreciation*“ (č. PF_2011_002) jsem působil v roli spoluřešitele³⁴ a v projektu „*Antidiskriminační právo a doktrína margin of appreciation II*“ (č. PF_2012_005) jsem působil coby řešitel hlavní. Díky nim jsem také mohl absolvovat studijní pobyty u Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku v roce 2011 a na Evropském univerzitním institutu ve Florencii v roce 2012. Oba pobyty posloužily jako zdroj podkladů pro bližší zkoumání doktríny prostoru pro uvážení z pohledu teorie i praxe.

Výsledky výzkumu pak byly průběžně publikovány zejména v těchto pracích:

1. KOPA, Martin. Význam a role principu margin of appreciation po vstupu 14. protokolu k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv v platnost. In HAMULÁK, Ondrej. (ed.). *Principy a zásady v právu - teorie a praxe. Sborník z konference Olomoucké debaty mladých právníků 2010*. Praha: Leges, 2010, s. 102 – 112.
2. KOPA, Martin. Přístup k Ústavnímu soudu z pohledu štrasburské judikatury. *Právní rozhledy*, 21/2011, s. 782 – 788, ISSN 1210 – 6410
3. KOPA, Martin. Evolutive interpretation and the margin of appreciation doctrine. In *Dny práva 2011. Interpretace a aplikace mezinárodního a evropského práva vnitrostátními soudy Sborník z mezinárodní konference*. Brno: Masarykova Univerzita, 2012. s. 90 – 97

³³ ARAI-TAKAHASHI, Yutaka. The margin of appreciation doctrine: a theoretical analysis of Strasbourg's variable geometry. In FØLLESDAL, Andreas, PETERS, Birgit, ULFSTEIN, Geir (eds.). *Constituting Europe: The European Court of Human Rights in a National, European and Global Context*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013. s. 105.

³⁴ Hlavní řešitelkou byla má kolegyně Mgr. Tereza Skarková, interní doktorandka katedry ústavního práva a mezinárodního práva veřejného Právnické fakulty UP v Olomouci.

4. KOPA, Martin. Doktrína margin of appreciation v oblasti restitucí. In *Akademické akcenty 2011. Zborník z odborného seminára doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov*. Bratislava: Paneurópska vysoká škola, 2012. s. 73 - 80. ISBN 978-80-89447-90-9
5. KOPA, M. Margin of appreciation doctrine and the protection of property. *Studia Prawnoustrojowe*, č. 17/2013 (přijato k publikaci)
6. KOPA, Martin. Doktrína prostoru pro uvážení (margin of appreciation) jako nástroj dělby moci v oblasti ochrany lidských práv. In JIRÁSEK, Jiří (ed.). *Dělba moci a její proměny. Sborník příspěvků sekce ústavního práva přednesených na mezinárodní vědecké konferenci Olomoucké právnické dny 2013*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense (sborník se připravuje)

V návaznosti na hodnocení této disertační práce v rámci oponentských posudků a výsledek její obhajoby bude tato disertační práce tvořit základ vědecké monografie, která by měla být vydána v jednom z českých právních nakladatelství.

4. Summary

This Ph. D. thesis addresses the margin of appreciation doctrine. European Court of Human Rights applies it in determining appropriate latitude of free discretion of states when implementing their Convention obligations and its own self-restraint (or intensity of review). Taking into account the historical, social, cultural, economic and other differences, democratically legitimised domestic bodies are in a better position than international judges to provide adequate protection to rights and freedoms safeguarded by the Convention. In this regard, they should be afforded a margin of appreciation. The Court subsequently only reviews, if the interferences or measures contested by an individual's complaint fall within this margin or not.

This doctrine was a subject of overwhelming critique because the European Court of Human Rights did not apply it transparently and consistently. The main goal of this work is to analyse what factors affect the use of this doctrine and after following analysis of their relations, to normatively construe an algorithm which could be taken into account by the European Court of Human Rights when applying the doctrine in order to prevent the mentioned critique.

The introduction mainly defines the hypotheses and methods and it is followed by the second chapter dealing with the notion of margin of appreciation and its definition. It also addresses the mentioned critical opinions. A chapter dedicated to individual concepts of the doctrine follows. Author of this work argues for abolishing two of the analysed concepts for their conflict with basic principles of the Convention system of protection of human rights.

The fourth chapter includes the generalisation of the most frequent factors affecting the application of the margin of appreciation doctrine which are subsequently systemised. On the basis of this systemisation and the concepts defined in the previous chapter, a general algorithm of the margin of appreciation doctrine is construed. That finalises the general provisions of the work.

In the fifth and the sixth chapter, this algorithm is tested in the area of right to respect for private and family life and the area of prohibition of discrimination. In these parts, the author construes special algorithms of the whole doctrine which could be applied in practice.